

شعيرييه تا نافونيشاني د تيكستي چيروكيدا

(كومه له چيروكا: مهيدانا كوچكان يا ئيسماعيل هاجاني وهكو نمونه)

(مستل)

م. نهوزاد عبدالله حاجي، پشكا زمانى كوردى، كوليژا په روردا بنيا، زانكوييا دهوك، ههرييا كوردستانى - عيراق
م. عبدالكريم مصطفى محمد امين، پشكا زمانى كوردى، كوليژا په روردا بنيا، زانكوييا دهوك، ههرييا كوردستانى - عيراق

پوخته

ئهف فهكوليه ههولدا نه كه ژ بو دياركنا شعيرييه تا نافونيشاني دناف تيكستي چيروكيدا و كاني چهوانى نافونيشاني كشتين كومه له چيروكى رهنكه دانا خوه دناف هه مى نافونيشانين نافه كين هه ر چيروكه كيدا بهرجه سته دكه ت و نافونيشانين هه ر چيروكه كني چهوانى ره هه ندبوونا خوييا ده لالى دناف تيكستي چيروكيدا ناراسته دكه ت. د ئه فى فهكولينا بنافونيشاني (شعيرييه تا نافونيشاني د تيكستي چيروكيدا: كومه له چيروكا: مهيدانا كوچكان يا ئيسماعيل هاجاني وهكو نمونه)، مه د ته وه ره كيدا باسنى زاراف و تيكه ه و بينا شعيرييه تى كره و د ته وه رى ديترا، مه زاراف و تيكه ه و گرنگى و ئهركين نافونيشاني كره. د پشكا پراكتيكيدا، مه نافونيشاني سه ره كني كومه له چيروكى شلوفه كره و پاشى مه نافونيشاني نافه كني (5) چيروكان شلوفه كره و نمونه ژناف تيكستي هه ر چيروكه كني ئيبانه و د ئه نجامكدا بو مه خويابوو كو نافونيشاني ئه فى كومه له چيروكى شيايه ده رپينى ژ ئه وان هه ر (5) چيروكى مه شلوفه كرين بكه ت و نافونيشانين نافه كين ئه وان (5) چيروكان شيايه بنه خوديك بو تيكستي ئه وان چيروكان و نافهركا باهق ئه وان چيروكان لنافخوه گرته نه.

1. پيشه كى

نافونيشان بوويه باه ته كنى ره خه نى كاربه ر دناف فهكولينين ره خنا ئه ده بيدا، چونكى ده رپينه كا وهكو تيكسته كنى بچويكه و برهنگه كنى پوخته كرى ده رپينى ژ نافه زوكا تيكستى ئافراندى دكه ت. لغيره ئه گه ر فهكولهر شيا نافونيشاني تيكستى شلوفه بكه ت، ئه فجار دئ شيت ده رازينكه كنى بو چوونا نافه ره هه ندين ده لالين فه شارتيين تيكستى بينيت و دئ ئه وئ واتايا فه شارتيه تيكستى خوييا كه ت.

ئهف فهكوليه، مه لسه ر دوو پشكان دابه شكريه، پشكا ئيكنى بنافونيشاني (ده رازينكه ك تپورى لئور شعيرييه تى و نافونيشاني) و ئه فان ته وه ران بخوه فه دگريه (زارافى شعيرييه تى، تيكه ه و بيناسه بين شعيرييه تى، زارافى نافونيشاني، تيكه ه و بيناسه بين نافونيشاني، گرنگيا نافونيشاني، ئهركين نافونيشاني) پشكا دووى بنافونيشاني (پراكتيزه كرن لسه ر تيكستى چيروكان) دا هاتيه و مه پراكتيزه كرن لسه ر دوو ته وه ران ئه نجامدايه يا ئيكنى بنافونيشاني (شلوفه كونا نافونيشاني سه ره كنى كومه له چيروكا (مهيدانا كوچكان): و يا دووى بنافونيشاني (شلوفه كونا نافونيشانين نافه كين

هه ر كورته چيروكه كنى) و ئه فه هه ر (5) چيروكه مه شلوفه كرينه (مهيدانا كوچكان، ئه وئ يارى بداوى ئانى، ئه بزا كه سك، تول چ و چ دگه رى؟، خال و خنى) و لدوماهيكنى ئه م گه هه شتينه چه ند ئه نجامه كان. پشكا ئيكنى: (ده رازينكه ك تپورى لئور شعيرييه تى و نافونيشاني)

1.1 شعيرييه ت (زاراف و تيكه ه و بيناسه)

1.1.1 زارافى شعيرييه تى

زارافى (شعيرييه تى) زلاين زمانيه رهو ريشالين په يقا شعيرييه تى ژ په يقا يونانى (poiètkos) هاتيه وه رگرتن، د زمانى لاتينيدا بو په يقا (poetica) هاتيه فه گوهاستن ژ ره گنى كارى (poiein) هاتيه ب واتا (كار، بنيا، دانا) ده يت (1). كو ب زمانى ئينگليزى د بيژنى (poetics) و ب فره نسى د بيژنى (la poétique) (2). د زمانى عه ره بيدا زارافى (poetics) ب گه لهك رامانا وه رگرتيه وهكى (الشعريه، الانشائيه، الشعاريه، علم الادب، فن الابداع، فن النظم، فن الشعر، نثره الشعر، بويگيقا،

شيعريەت له رۇماتىكدا))⁽⁶⁾. ل گورەى فۇرمى مى ئى شيعريەتتى، شيعريەت ئەوان ياسايان بۇقۇفە دىگرىت ئەوين بەرھەمى ئەدەبى ل سەر دەھىتە ئافكارن ئانكو ئەو رىسا و ياساين جۇر و ژانرىن ئەدەبى دياردەكن، ل گورەى فۇرمى نىر ئى شيعريەتتى، شيعريەت ژگەوھەرى ھوزاننە بەلى ژ دەرفەى سنورىن ئەوى، ئانكو دناف جۇر و ژانرىن دىين ئەدەبىدا خۇيا دىت، بەرھەمى ئەوى ھەرى كۆ شيعريەت د ھەزرا گەلەك رەخەنگر و خواندەفاناندا ھەك ژانرى ھوزانى و ھەرتشەكنى پىقە گرىداى جىنگىرپوويە كۆ د راستىدا دايشا شيعريەتتى گەلەك ژئەفى چەندى مەزنتە.

بۇ ئىكەم جار شىسەر (فالېرى) ئەفى پەئى ب شىوھەكى نوى ب كاردەھىنەت و دىتە بناغەيك بۇ تىورا ئەدەبى و ب ئەفى ئاواى پىناسەكە: (۷) ھەسا بومە دياردەت كۆ نافتى شيعريەت ل سەر شيعريەتتى دگۇنجىت ئەگەر ل وانا ئەوى يا داناشى- اشتاقى- ب زفرىن ئانكو نافە كە بۇ ھەرتشەكنى پەيوھەندى ب داھىنانا پەرتووكى و ئىسنىقە ھەى، كۆ گەوھەر و ئالافتى ئەوان زمانە، ئەگەر نەزفەنەقە بۇ وانا ئەوى يا بەرتەنگ ئەوا كۆمەك ژ ياسا و بنەماين جوانىن پەيوھەندىدار ب ھوزاننە دگەھىنەت⁽⁷⁾.

شيعريەت دىتە زارافەكى نوى ژەر ئەوان فەژاندىن پى ھاتىنە بەخشىن ژلاين فۇرمالىستىن روسبە ھەروەكى تىورا ھەكەفەن (التابل) ل دەف (ياكوسونى)، تىورا لادانى ل دەف (جان كۆھىن) و رەھەندىن بونىداگەرى د شيعريەتا (تۆدۆرۆف) پىدا⁽⁸⁾. شيعريەت د بەرھەلاقتىن پىناسەدا (كۆمەك بنەماين جوانكارنە شىسەر ئاراستە دكەت د بەرھەمى خۇ ئى ئەدەبىدا)⁽⁹⁾. ھەمەبەر ئى پىناسا بەرھەلاف ھەندەك تىگەھىن دىين ھوېر شيعريەت فەگۆھاستە ناف كىلگەھا فەكۆلىنان و ئەو بۇ كارى پىكنىنانا (تىورا نافەكە ئەدەبى) رادىت و پىششەبرنا وان (گوتىن د بنە ئەنجامى چارچوھەكرنا يەكگرتن و ھەمەجۆريا ھەمى كارىن ئەدەبى دەھمان دەمدا)⁽¹⁰⁾. لىقە مەبەست ب گوتن گوتارا ئەدەبىيە ژەر كۆ (شيعريەت دىگەھى خۇ ئى گشتىدا گرىگىن ب ياساين گوتارا ئەدەبى دەت، كۆئەوژى كۆمەك پەرسىيىن ئىستاتىكىنە ئەوين داھىنەر دگوتارا خۇ دا پەيرو دكەت و د بنە ئەگەرى ئىكاتىبا ئەوى و جوداكرنا ئەوى ژگوتارىن دى پىن نە ئەدەبى⁽¹¹⁾.

تىگەھى شيعريەتتى دگەلەك فوناغادا بورىە ژ ئەگەرى بۇ ھوكارى، ئانكو ژ پىكھاتا ھوزانى بۇ جوانىا ل سەر ئەوى رىكخستى، شيعريەتتى دىسباقى خۇ ئى زمانى

بوتىك⁽³⁾. و ھەسەن نازم د بىنىت كۆ واژەيا (شيعريەت) بەرامبەرەكى گونجايە بۇ زارافتى (poetics). د زمانى كوردىدا زارافتىن جوداجودا بكارھاتىنە ھەكى (شيعرناسى / ھونەرى شيعر، پووتىكا، تىورى شيعر، شيعرايەتتى، شيعريەت) لى ژ ئەفان زارافان مە ب كارھىنانا زارافتى شيعريەت گونجاي تە دىتە، ژەر كۆ:

● **ئىك:** ھەندەك ژ وان زارافان پتر بەرھە لاينە تىورىقە دچن ب تىگەھى ئەرستوويى كا ھوزان ب تايەتتى وئەدەب ب گشتى چىە. ھەكۆ شيعرناسى، ھونەرى شيعر و تىورى شيعر، لى شيعريەت لاينە تىورى ھەروەسا سىا و تايەتەندىن تىكستى ئەدەبى بۇقۇفە دگرىت.

● **دو:** پەيھا (شيعريەت) دگەلەك پەرتووكىن رەخەنەيدا بەلاقبوويە، پەرتووكىن ھەركىراى و ھەربى و كوردىدا دەستەھلا تا خۇ سە پاندىيە.

● **س:** پىناى وان فەكۆلىن و خۇاندىن (ماستەر و دكتور) لى ئى دوياھىن ل نافەندىن ئەكادى ل دور شيعريەتتى ھاتىنە كرن، زارافتى شيعريەت بكارھىنايە.

2.1.1 تىگەھ و پىناسەيىن شيعريەتتى

شيعريەت (poetics) زارافەكى كەفە و ئى نويە دەھمان دەمدا، ئى كەفە دەستىكا ئەوى بۇ پەرتوكا (پوئىتىكا - po-etiks) يا (ئەرستو) دزفرت. نافونىشاقى ئەفى پەرتوكى بەرامبەر پەيھا شيعريەت يا زمانى ئىكلىزى گونجايە و رىكەكەفەت. پەرتوكا (po-etiks) باس ل ياساين داھىنانى دكەت، ئەفەرى ئەوى چەندى دگەھىنەت كۆ ئاراستى ئىكى دكۆكا تىگەھى شيعريەتتىدا ب گشتى (فەكۆلىنە ل ياساين داھىنانى)⁽⁴⁾. (ئوزوالد دىكرو) و (جان مارى سشافەر) د (فەرھەنگا ئىسكۆپىدىا نوى يا زانستى زماشانى) دا دگەل ((ئەرستو)) دىرەكەفتىنە بۇ ب كارھىنانا زارافتى (شيعريەت) كۆ (فەكۆلىنە ل ھونەرى ئەدەبى ب سالوخەتتى ئافراندىنەكا ئاخىقتى) پە⁽⁵⁾.

ھەروەسا (مۇھسىن ئەھمەد عومەر) د پەرتوكا (فەرھەنگى ئەدەبى) دا ب فۇرمىن نىرومى باسنى تىگەھى شيعريەتتى دكەت، كۆ د ھەر فۇرمەكيدا وانا پەكى د بەخشىت: ((شيعريەت بەفۇرمە مەيەكەى (la poétique) ھالەتتىكى ھەسفىيە، ئامازىيە بۇ كۆمەلىك رىسا و رىئايى كە دەن لەبەرچا و بگىرى... بەلام شيعريەت بە فۇرمە نىرەكەى (le poétique). ناو و ناولىنانىكە بۇ جەوھەرى شيعر كە ھەك تايەتەندىيەك لە دەروەى جۆرى شيعر خۇى دەردەكەوئى. ھەك بۇ نمونە

ئېسىنى، ھاتىبە دانان و ھارىكاريا مە دكەت بۇ زانينا بابەتى..(16). د زمانى روسيدا پەيضا (заглавие) بەرامبەر پەيضا ناف و نيشان دەھتتە ب كارھىنان كو (نافى) بەرھەمى ئەدەبى و زانستى و موزىكى يان پارچىن وئىيە، نافونيشانى پەرتووكى يان گوتارنى(17). د فان ھەرسى زمانىن ل سەرى دياركيدا نافونيشان ھەمان رامان و رەھەندا ب خۇفە دگريت.

د زمانىن رۇزھەلاتيدا ژ ئەوان رى زمانى فارسى پەيضا (عنوان) كو ب (ئوشان) دەھتتە دركاندن بەرامبەر پەيضا نافونيشان دەھتتە ب كارھىنان واتە (سەرنامەين پەرتووكى يان نافونيشانى وى) يان (ديياھەيا پەرتووكى يان دەستېنكا وئىيە ل دەمى ئېسىنى يان پىشتى ب دومايك ئىنانا ئېسىنى)(18).

د زمانى عەرەبىدا زارافى نافونيشان(العنوان) ھەرۋەكى خۇدانىن فەرھەنگىن عەرەبى دئاخفتىن خۇ دا ديار دكەن، بوھەردوو كەرەستەين زمانى (عنا، عنا) دزفريت. ھەرۋەكى د(لسان العرب)دا ھاتى:كەرەستى ئىككى(عنا) ب واتا (دياربوون، روى ب رويون و ھاتتە بەرچاف) دەھتتە. كەرەستى دووى(عنا) بەرھەف واتاين (مەبەست، ئىرادە) دچىت، ئانكو مەبەست، گرنگىيدان وچاقدىرىكن، اتە ئىرادا فرىكەرى ژمەرم و گرنگىيدان ئەوى. ئەف ھەردوو كەرەستە ددەلەتەين خۇ دا ل سەر واتاين دەھەپشكن و دىياتدا رامانا (سپا و شىنوار) دىبەخشىت(19). كو لدويف فى فەرھەنگى (عنوان، عنوان و عنوان) سچاين نافونيشانىنە، ابن (سید البگليوسى) د بېزىت: (العنوان:شوينوارە، پى دەھتتە نافكرن: نافونيشانى پەرتووكى)(20). ب ئەوى رامانى نافونيشان شوينوارە، ئانكو نىشانەيە ل سەر ئەوى تىشتى پەرتوك بخۇفە دگريت، نافونيشان(عنوان) (نافەكە دەپرىنى ژنافەروكا پەرتووكى دكەت)(21). دقان بۇچوونىن بورى ديارديت زارافى (عنوان) د زمانى عەرەبىدا بۇ نافونيشانى پەرتووكى و تىشتان دەھتتە ب كارھىنان، نامازە دكەتە نافەروكا پەرتووكى و تىشتى.

زارافى نافونيشانى دزمانى كوردىدا ژبەر جياوازا دىالىكتان ب شىوتىن جوداجودا دەھتتە شىين و دركاندن وەكو (نافونيشان، ناوونيشان، ناوونيشان، نيوونيشان، ناف و نيشان، نافونيشان، ناف نيشان)(22). ژلاين زمانىقە پەيشەكا لىكدايە ژ ھەردوو پەيقتىن (ناف، ناو) و(نیشان) پىنكەھىت و ب ھارىكاريا نامرازى(و) ھاتىنە لىكدان، لى دگەل ھندى ل ھندەك جھان بى نامرازى لىكدانى پىنكە دەھتتە گرىندان مينا(نافونيشان، ناف نيشان). ژ لاين واتاينقە نافونيشان (نافلىكرن يان رى نامندا

رەوشەنېرىدا بەرھەبھونەكا بەرداوام بخۇفە دىت تاكو ئەفرو خۇدئى ئەوى بوويە شىوئەيك ژ شىوتىن ئەبىستى. بەلى ژيۇختەيا گىشت بىروبوچوونىن سەر شىعەرىيەنى ئەوھ كو مەدلولى ئەوى بۇ سى مەدلولىن سەرەكى دابەش د بىت ل دويف ژىدەرىن ئەوى بىن رەخنەبى و ئەبىستى(12).

● **ئىك: مەدلولى ئەدەبى پى گىشتى:** كو شىعەرىيەت ب واتەيا جوانيا ئەدەبى ھونەرى گەھەرى راستيا ئەدەبى ل دويف چىزا ھونەرى يا كارتىكەرە.

● **دوو: مەدلولى زمانى جوانكارى:** كو د ياسا و رىكخستىن جوانكاريا نافونىدا دەھتتە بەرھەستەكن ئەوين بىرارا داھىنانى و گوتارا ئەدەبى دىنكەتەين بىياتىدا رىكدىئىخت، ئەوا وەك كارەكى شارەزاييا جوانكارى بۇ خۇاندەفانى شارەزا د بىتە ژىدەرى چىزى و خۇشپىن دگەل ھەستىپىكرنا ئەوى يابابەتى بۇ ئەوان ياسايا ئەوين (ياكوسون) ب (ئەركى شىعەرىيەتى) ناف دكەت و (رىقاتىر) ب ئەركى (شىوازگەرى) ناف دكەت(13).

● **سى: مەدلولى رەخنەبى پى ئەبىستى:** وەك زانستەكى پراكتىكە بۇ جوانيا ئەدەبى، ئارمانچ رى چاخشاندەكە دسەر ياساين نافونى ئەوين تىكستى رىك دىئىخ چونكى ((سچاين شىعەرى نەب تى ژىياتيا ئەوان بۇ زامانەينە ھەروسا بۇ كوما تىورا نىشانان ئانكو سىپولوزيا گىشتىنە))(14).

2.1 نافونيشان (زاراف و تىكەھ و پىنكەھ)

1.2.1 زارافى نافونيشانى

بۇ دياركرنا زارافى نافونيشانى مە ب فەردىت ئەفى زارافى د سى زمانىن رۇزئافى و سى زمانىن رۇزھەلاتىدا ب دەبنە دياركرن، داکو پتر رامان و رەھەندىن ئەوى بۇ مە ديارىن، دزمانى ئىنگلىزىدا پەيضا(Title) بەرامبەر پەيضا نافونيشان دەھتتە ب كارھىنان، د فەرھەنگا (meaning - definition of meaning in English from the Oxford)دا ھاتىيە: (The name of a book, composition, or other (artistic work):)⁽¹⁵⁾. واتە (نافى) پەرتووكى و پىنكەھەين ئەويە، يان ھەر كارەكى ھونەرى دى) رە و رىشالين پەيضا (title) بۇ پەيضا (titulus) يا لاتىنى قەدگەرن.

د زمانى فەرەنسيدا زارافى (Titre) بەرامبەر زارافى (Title) يى ئىنگلىزى دەھتتە دانان، ھەمان رامان دگەھىنىت، دفەرھەنگا (Larrousse) دا ھاتىيە: (توماركرنەكە بۇ دەستېنكا پەرتووكى، يان ئېسىنەكى، يان بۇ دابەشكرىين ئەفى پەرتووكى، يان

بەرھەمى ئەدەبى (يە) (23). ئانكو ئافى پەرتوكى و پىكھاتەپىن وىيە، ئەفە ھەر ئەو رامانە يا پەيشا (title) يا ئىنگىلىزى و پەيشا (عنوان) يا عەرەبى دگھىنىت.

2.2.1 تىگەھ و پىناسەپىن ئافونىشانى

ئەو ئىشتى زانستى ئەدەبى دگھتە زانستەكى رېژمى، ئەو ھەر ئەف زانستە بىئافەكى فەكرىيە بەرامبەر ھەر دىت و بوچوونەكى لەورا ھەر تىگەھەكى ئەدەبى و رەخنەبى ھەتا ھىتتە نىاسىن ھۆمارەكا زۆر يا ھزر و بوچوونان ل دور خۇ پەيدا دگھت، ئەفە زى بۇ دەواھەمەندىيا كىلگەھا ئەدەبى و رەخنەبى دزفريت، كو د شىاندايە ژ گەلەك لاياشە فەكولین و خۆاندن بۇ دياردين ئەدەبى و رەخنەبى ھىتتە كرن، ئافونىشان زى مينا تىگەھىن دىن زانستى ئەدەبى و رەخنەبى تووشى فرە ھزرى و بوچوونان بوويە، چونكى ئافونىشان ھەروەكى فەكولەرى ئىسپانى(جوزيف بىزا كوبروى) د بىژىت:(ئافونىشان رەگەزەكى فرە رەھەندە، چونكى ئەو پەيوەندىن دناقبەرا پىكھەگرىدانىن گەلەك ژىكجودا ژكارى ئەدەبى و تىكست و خواندەفانى دروست دگھت) (24). لەورا گەلەك پىناسە بۇ ھاتىنە كرن و گەلەك جاران زى ئەو رەخنەگرىن ئافونىشانى پىناسە دگھن؛ باسى زەحمەتيا پىناسە كرنا ئەوى دگھن. ئەوى بەرى ھەمىيان باسى ئالوزى و زەحمەتيا پىناسە كرنا ئافونىشانى كرى رەخنەگرى فرەنسى (جىرار جىنىت) ھ، كو (ئەف ھەستكرنا ئەوى ب گرانبيا پىناسە كرنا ئافونىشانى بۇ پىكھاتا ھوويا ئالوز دزفريت) (25). رەخنەگرى ئافىرى د بىژىت: (دىت پىناسە كرنا ئافونىشانى پتر ژ ھەر رەگەزەكى دىپى تىكستى ھەفتەرىب ھندەك كىشەيان بەرچاف بگھت، د شروۋفەكرىندا ھندەك شىبانان داخواز دگھت، ئانكو پىدقى ب ماندىيوونى ھەبە، ژبەر كو مىكانىزما ئافونىشانى ھەر ھەر ژ سەردەمى سەرھىلادى دىناسىن... پترىيا جاران كومەكا نىچە پىكھاتەبىيە، كو پتر د پىكھاتا خۇدا رەگەزەكى راستەقىنە بىت، دىسان پىكھاتەبەكە ب تەمامى دگھل درىژىيا خۇ ناگونجىت) (26).

دىسان (لىوھوك) دىنىت كو ئافونىشان ھىزەكا داھىنەرانەيا پىگىرە بۇ ھەمى مەرچىن ئىشسىن و ۋەرگرتى و ب ئەف شىۋە پىناسە دگھت: (ئافونىشان كومەكا نىشانىن زىمانىيە، ژبەپش و رستە و ھەتا تىكستان ل سەرى تىكستى دياردىن، بۇ ئامازەكرنا ئەوى و دەپرېن ژ ئافەروكا وى يا گشتى و سەرنج راكىشانان خواندەفانى مەبەستكرى) (27). ئەف پىناسە ئەفان رەھەندان بۇخۇفەدگرىت:

● **ئىك:** رەھەندى زىمانى واتە پىكھاتەيا ئافونىشانى كو ژبەپش و رستە و تىكستان پىكھەت، لى دىت ئافونىشان زىتىك پىت يان ھىتايىن نە زىمانى زى پىك ھىت.

● **دور:** ئامازەكرنە بۇ ھىنى ئافونىشانى، كو ل سەرى تىكستىيە و دىتتە ناسناما تىكستى.

● **سى:** رەھەندى دەلاھتا ئافونىشانى كو ئامازەكرنە بۇ ئافەروكا گشتى يا تىكستى، واتە ئافونىشان رەگھەدانا ئافەروكا تىكستىيە ب شىۋەكى راستەوخۇ يان نەراستەوخۇ.

● **چوار:** ئارماخ و مەبەستا ئافونىشانىيە كو ب ئەركى سەرنج راكىشانان خواندەفانى رادىت.

رەخنەگر (خالد حوسىن) پىناسەكا تارادەكى نىزىكى ئەفنى پىناسى بۇ ئافونىشانى پىشكىشەكەت، لى ب رەنگەكى بەرفرەھتر بەرى خۇ دەتە دەلاھت و ئەرك و پەيوەندىن ئافونىشانى و د بىژىت: (ئافونىشان نىشانەكا زىمانىيە ل پىشيا تىكستى خۇجە دىت، كومەكا ئەركىن گرندى ب ئەتتۆلۇژىكا تىكستى و ئافەروكا ئەوى دگىرىت، كو ئافونىشان ئافلىكرن و پىناسە كرن و ئاشكەراكرنە بۇ تىكستى و دىتتە نىشانەكا سىمىۋلۇژى دگھىتە سەرسنورى جوداكەر دناقبەرا تىكست و جىھانپىدا؛ دا كو بىتتە خالەكا سترانژى يا ژىك دەربازوونى كو تىدا تىكست دەربازى جىھان و جىھان دەربازى تىكستى دىت) (28). ل گورە دىتتا ئەف رەخنەگرى ئافونىشان (دياردەكا رەوشەنبرى- پەيوەندىكرنىيە دگھىتە د زىمانىدا و ب زىمانىيە) (29).

ھەرەوسا ب دىتتا (كلود دوشى) ئافونىشان (پەيامەكە ۋەك نمونەكىيە د بارى بازاركىندا ژچاۋپىكەفتىنا د ئافەرا باسكرىپىن رۇمانى و باسكرىپىن ب ئافودەنگ- بەرەلاۋ-، تىدا بىنەمايەكى ھەى كو ئەدەب و جفاك ھەقدوو دىرن، ئەو ب بەرھەمى ئەدەبى د دەپرېننىن گوتارا جفاكىدا دئاخىت، بەلى گوتارا جفاكى د دەپرېننىن رۇمانىدا) (30). ل دويش ئەفنى پىناسى ئافونىشان نىشانەكا سىمىۋلۇژى يا ئاراستەكرىيە بۇ خواندەفانى، كو دىتتە فەگوھاستن بۇ كەتۋارەكى جفاكى ب رىكىن خواندىن ئەوين خواندەفان ب فەكرنا كۆدىن ئەوى رادىت، مەرەما رەخنەگرى ئافىرى ئافونىشانى رۇمانىيە لى ئەف چەندە ئافونىشانى كورتەچىروكى زى ب خۇفەدگرىت چونكى كورتەچىروك ب دەپرېننىن فەگىرانىن كورت گوتارا جفاكى فەدگىرىت. چارلس گرېش

(ئەگەر نافونېشان راگەھاندن بېت ل دور سروسى تىكىستى، ئانكو راگەھاندن ل دور ئەوى مەبەستا ژى دەردكەفېت، يان ب شىوېه كى دياركرى بى سالوخدايه، يان بۇ تشتەكى فەشارقى بى پەردە پووش كرىه، يان ژى ئاشكەراكرنە كا چ دەھت چونكى نافونېشان رامانا تىكىستى دياردكەت) (31). ل دويف گرىفل (نافونېشان ھەمى بەرھەمى ب خۇفەدگرىت، ب ھەمان رادە بەرھەم ژى نافونېشانى ب خۇفەدگرىت) (32). ل دورفې چەندى (نافونېشان تىكىستەكى كورتكرى و چر و پۇختە، سىستەمەكى رامانى بى جەفەنگدارە، مينا تىكىستى بنايى رامانا خۇ يا سەرفە و رامانا كوير ھەيە) (33). ب ئەوى دەپرىنى نافونېشان (تىكىستەكى چپوكە رەفتارى دگەل تىكىستەكى مەزن دكەت) (34).

(نافى داھىنانى + نافەروكا داھىنانى + نافى داھىنەرى = بەرھەمى داھىنانى) (40).

لەورا نافونېشان (دەرازىنكەكە ژ دەرازىنكىن تىكىستى، ھەلگرا بنايت و واتاپيە و ژ تايەتمەندىن بەرھەمى ئەدەبى ناھىتە جوداكرن، ھەر ژەر فى ئەگەرى دەمى تىكىست ب كۆمەكا رەگەزىن رىكخستى بېتتە ھۇمارتن، نافونېشانى دېتتە پشكەك ژ ئەوان رەگەزان) (41). لەورا نافونېشان بوويە جھى گرىگىپىدانا مېتود و تيورىن نوپىن رەخنەبى مينا شىعەرىيەت و سىمپولۇزىيە ب ئەوى رامانى كو (نافونېشانىن تىكىستىن ئەدەبى د فەكولېنىن نويدا پشكەكا زور يا رەخنەگران ب خۇفە مژويل كرىنە) (42). ژەر كو (ھەر خواندەنەكا ئاشكەراكرى بۇ ھەر بۇشايەكا تىكىستى چ پېنەفېت ژ نافونېشانى دەستپىدكەت) (43). و ئەفى چەندى وەكرىه كو نافونېشان بېتتە (كلىلەكا بەرھەمدارا واتاپى، نە ب تى ل سەر ئاستى دەرفەبى بەرھەمى بەلكو ھەتا بنايتى كويرى تىكىستى دچىت، ھەرسى جەمسەرىن (شيسەر - تىكىست - وەرگر) پالددەت بۇ دوبارە بەرھەمچىنانى، ب رەنگەكى رىخۇشكەر كو دەرگەھى تىكىستى بۇ پتر ژ خواندەنەكى بى فەكرى بېت) (44). كو (ئامادەبوونا نافونېشانى ل سەرى تىكىستى دەلاھت و گرىگيا خۇ ھەيە ئەفى بەيى باھەقى نافونېشان كرىه سەنتەرى بنايتى گەھاندن دناقبەرا جەمسەرىن كرىارا داھىنانى: "داھىنەر، تىكىست، وەرگر") (45).

4.2.1 ئەركىن نافونېشانى

نافونېشان بوويە مېتودەك بۇ شەرۇفەكرن و رافەكرنا تىكىستى، ب ھەول و فەكولېنىن شىعەرىيەتا ھەفچەرخ مينا شىعەرىيەتا بۇنياتگەرى و سىمپولۇزىيە، ھەروسا فەكولېنىن زامشانى و تيورىيا گەھاندن ئەقان رىياز و مېتودىن رەخنەبى ل دويف پرنەسىپ و مېكانىزمىن خۇ ئەركىن نافونېشانى دياركرىنە؛ واتە ب رىكا ئەوان رىياز و مېتودىن رەخنەبى (چەندىن ئەركىن سەنتەرى ھاتتە گورەپانى و ئەف ئەركە زىدەتر گرىدايى ھۇمارا وان سەمتىن تيورى بووينە، ئەوين د چارچووفى خۇدا فەكولېن ل نافونېشانى كرىن) (46). بى گومان تشتەكى ديارە ب جوداھىيا تيور و مېتودىن رەخنەبى دى جوداھى د دەستپىشانكرنا ئەركىن نافونېشانىدا ھەبن، گەلەك ب زەھمەتە ئەركىن نافونېشانى بېتتە دياركرن كو ھۇمارەكا زور يا فەكولەران رىككەقتن ل سەر ھەبىت، لەورا (ب شىوېه كى گشتى زۆرەيا فەكولەران گەلەك ب دەگەمن و كىم وىنەبى

رەخنەگر (فېرى Ferry) د بېزىت: (نافونېشان گوتەكا شىسە ل سەرى تىكىستى ھوزانى دەوى فالانبا ئەفى گوتى گرى ھەر ژدەستپىكا قوناغىن چاپنايى وەرە) (35). (نزار ئورمانى) نافونېشانى ب ناسنامەكا سىمپولۇزى ناف دكەت و ب ئەفى ئاواي پىناسەدكەت: ((ناسنامەكا سىمپوتىكە ئافرانداكر ب تىكىستى خۇبى ئافراندى فە دېجامەدكەت، تاكو بېتتە كلىلەكا خۇدان رامانا تىكىستى و خواندەقان بى كۆدىن داگرى ژ نەھىنىن تىكىستى فەدكەت)) (36). ئەف ناسناما سىمپولۇزى (زانبارىن مەزن بۇ رىكخستىنا گونچىنا تىكىستى و تىگەھشتەنا تەم و مژيا ئەوى پىشكىشى مە دكەت) (37). كو تىگەھشتەن و فەكرنا كۇدان گرىدايە ب خواندن و خواندەفانى پوزەتېف فە چونكى نافونېشان (...نېشانە يان ئامازەكا ل ھەف گەھشتىنەيە و ھەبوونا خۇ يا فېزىكى / ماددى ھەيە، ئەو ئىكەم چاپىكەقتنا ماديا ھەست پىكرىە دناقبەرا فرىكەر و وەرگرىدا) (38). ئەف پىناسە ئامازە دكەتە پىكەتەيا نافونېشانى وەك سىستەمەكى دەلالى و سىمپولۇزى دېسان ئەوى نافەروكا ب خۇفەدگرىت، چونكى نافونېشان ھەروەكى (جان رىكاردوى) دياركرى (نېشانەكا واتادارە ل سەر تىكىستى) (39).

3.2.1 گرىگيا نافونېشانى

نافونېشان دەپتە ھۇمارتن گرىگىر بىنەمەنى بەرھەمى ئەدەبى ھەفچەرخ جەختى ل سەردكەت، كو شىسەر ب گرىگى و چاقدىرىكە تايەت سەردەرىن دگەل دكەت، دا كو ب شىوېه كى ھونەرى پىشكىشى وەرگرى بكەت، داكو بېتتە ژىدەرى ئېلھاما ئەوى، دلكىشبا ئەوى بەرەف فەكولېنى د كويراتبا ئەفى بەرھەمى ئەدەبىدا، ئەفە ژى ب ل بەرچاھورگرىنا چىزىن جەماوەرى و پىدقباتىن گورەپانا ئەدەبى، ئەفەبە ئەو

نافونيشانى (مەيدانا كوچكان) فرىزەكا نافييە، ژ (مەيدان + كوچك) پىنكدهيت. ل ئەقىرە (مەيدان) واتە گورەپان؛ جھى خرقەبوونا تشتى يان بونەوهرى، (كوچك) بۇ تىشكىنى (سەى) دەھىتە ب كارھىنان، لى بونافكرنا(سەى) ب خۇ ژى دەھىتە ب كارھىنان چ پى مەزن بيت يان پى بچويك، ئەف فرىزە ھندەك دەلاھتەن سادە و ھندەكىن كوير دېخشيت:

دەلاھتەن سادە	دەلاھتەن كوير
جھى فروتتا سەيان.	جھى كەسەن گەندەلچى.
جھى كۆمقەبوونا سەيان.	جھى كەسەن زيان بەخش
جھى شەرويارپىن سەيان.	جھى فروتتا وژدانى و نەدادپەرورەين.
جھى نمايشكرن و پىنشانانا سەيان.	جھى روتىنى و پى پلانپى.

ئەف فرىزا ناڧى ژەركو كار تىدا پى ديارىننە لەورا كۆمەكا پرسىاران و پىنشىپىيان ل دوپف خۇ دەھىلىت ئەرى ل مەيدانا كوچكان چ ھاتە رويدان؟ بۇچى مەيدانا كوچكان؟ لادانا زمانى ل قىرە كىيار نەيا ديارە كا چ ھات رويدان، د خواندانا تىكستىدا ديار دىت سەپى ب

ناڧى (زەرو) ژلاپى خۇدانى ئەويقە بەرەف مەيدانكا (سەيان) بۇ فروتتى دەھىتە برن، د رىكىدا ھىزىتى دكەتە سەر گەلەك كەسان، دەمى دگەھىتە مەيدانكى ھەمى(سە) رىزى لى دگرن.

د ئاستى دەلاھىدا چەندىن دەلاھتەن خۇ ھەنە، ھندەك ژ ئەقان دەلاھتان ب رىكا بەرگى ديارىن، وئەپى (سەى) ب رەنگى سىپى دەلاتا روناھى و پاكىيە، ئەوى بەروفاژى جىپانى و خراپىن ئەوى، ئەوى ل دوپف راستى و پاكى دگەرىت، كوريشك و شكەستىن دىپى ئەوى نىشانىن تورەبوننە و نەرازيونا ئەوى ل سەر ئەوان مروڧىن كىيارپىن نە رەوا ئەنجامدەن و برىسى و عورپىن ل سەر كەڧالى دەلاھتا بەرھنگارپوونىيە دگەل ئاستەنگ و نەخوشيان. د گەلەك رەوشەنپىزىن جىپاندا (سە) ھىپاڧى دلسوزپىيە د ھەڧالىنىپىدا و پاسەوانە بۇ سەروسامانى خۇدانى خۇ، لەورا بەرىخۇدانەكا گرنگ و پىر ھا بۇ ئەڧى گىاندارى ھەپە، ب بەك ژئەندامىن خىزبانى دەھىتە ھزمارتن. د رەوشەنپىريا مەدا سەرەراى ئەوى ئەركى ئەف گىاندەرە جىپەجىدكەت، كو بۇ پاسەوانى ل تەرش و تەوال و مالنى دكر، زۇر جارائى د رىك و كارواناندا بۇ خۇدانى خۇ دبوو ھەڧال، لى دىتن بۇ ئەوى ھەريا كىمە، ژەركو دەمى

باسى ئەركىن نافونيشانى ھەكو دارپتەكا كۆمى كرىيە، ئەگەر رىككەفت بن زى؛ ب تىنى باسى ئەركەكى كرىيە... ئەو زى ئەركى دەستىشانكرنىيە(47). ل دوپف ئەڧى دىپتى نافونيشان ھەكى ھەر ناڧەكى ئەركى دەستىشانكرنى ب خۇڧەدگرىت، ھەرومسا (ئومەن) د بىژىت: (بىي ئەركى ل ھەڧگەھشتى تىكست ناھىتە پىنكەپىنان)(48). ئانكو پىدڧىيە كىيارا ڧىككەڧتى د ناڧەرا تىكست و ھەرگىدا روپىدەت، ھەروھكو د بىژىت: ((ئەركىن سەرەكىن نافونيشانى پالپشتى و گەھاندە)) (49). لەورا (زۆرەپا شۇڧەكرىن تىكستان داکوكى ل سەر دەستىشانكرنا پەيوەندىيا د ناڧەرا فرىكەرى و ھەرگى و پەيامىدا دكەن و ھەر تشتى د كىيارا گەھاندىيا ھارىكار؛ مينا كۆنئىكست و پەيوەندىكرن و كۆد، ژەر ئەو تشتى ئەف ھەمى رەگەزە (پىككە يان جودا) د دەنە ھەرگى ئەو؛ كو ھەرگى ستونىا ڧى پەيوەندىيە... (50). ژ بەر بەرڧەھىيا ئەڧى تەوهرى و برەنگەكى گشتى پراپنا ڧەكۆلەرەن ئامازى د دەنە ئەقان ئەركىن سەرەكى بۇ نافونيشانى(ئەركى دەستىشانكرنى(designation)، ئەركى سالوخذانى: (descriptive)، ئەركى ئامازىي، ئەركى سەرەنجرانىشانى، ئەركى شىعەرىيە(51).

2. پشكا دووى: (پراكتىزەكرن لسەر تىكستى چىرۆكان)

1.2 شلوڧەكرنا نافونيشانى سەرەكى كۆمەلە چىرۆكا (مەيدانا كوچكان)

ئەف كۆمەلە چىرۆكە ل ژىر ئەڧى نافونيشانى سەرەكى ((مەيدانا كوچكان)) (52). ھاتىە ھەشاندىن، ئەف نافونيشانى سەرەكى ل سەرى بەرگى پىشپى ھاتىەدانان، پى ھىچ نافونيشانەكى تاڧى، ل ژىريا بەرگى نافونيشانى دەستىشانكرنى ژانرى (كورتەچىرۆك) ھاتىە دانان، ل دوپف مىكانىزما نافونيشانكرنى نافونيشانى (مەيدانا كوچكان) ل سەر بەرگى و لاڧەرى دوپفا و لاڧەرىن زانبارپىن پەرتوكى و چاپخانىدا، دىسان ل سەر بەرگى دوماھى ب شىوازەكى جودا ژ بەرگى دەستىپىكى ھاتىە دانان، كو ب پىتپىن لاتىنى (Meydana KÜÇİkan) ل لاڧى چەپى ل سەرى بەرگى ھاتىە ئىسپىن، ل ژىريا بەرگى دەستىشانكرنى ژانرى (KurteÇİrok) ھاتىەدانان، دگەل زىدەكرنا ئىك ژ كورتەچىرۆكىن ئەڧى كۆمەلى ل سەرەركى دياركى. ئەف كۆمەلە يا پىنكەھاتىە ژ (16) كورتە چىرۆكان، واتە ژ (16) نافونيشانىن ناڧەكى و نافونيشانەكى سەرەكى پىنكەھىت، كۆدبە (17) نافونيشان پشتى ئىك ژ نافونيشانىن ناڧەكى بووہ نافونيشانى دەرەكى و سەرەكى. بەلى ژ بەر تەوهرى درىژداريا نامى كو رىكى نادەت ئەف ڧەكۆلىنە گەلەك درىژىت، ئەڧجار مە پراكتىزەكرن بىتنى لسەر(6) كورتەچىرۆكان كرىيە.

فېرنەبېوونە سەمۆئىن ھىشك، گافا سېندى ل بەر دىوارى دىشت زاروكىن جىرانا بەر تىوهر دكرن. شرىن ب ھەردو چاقان بۇ گرى.)) (53).

دەمى شەرى برا كۆزى رويدا گەلەكان جە و گوندىن خۇ بەردان و دەربەردەرى ھىندەك جىمىن دى بوون، دوىر كەقتن زىھى ژيارى گەلەك نەخوشيان بۇ وان دروست دكەن و ھەست ب دەربەردەرى دكەن، ھەلوپىستى (شرىن كى) دەمى زەرۋى دىبىت و خوزىن مرفى رادھىلىت: ((زەرۋ خوزى ئەز و تو ھەردو ل بەر دەرى مالا خوخە مېرانا، ئەم نەكەفتبانا بەر دىوارىن خەلكى.)) (54).

ھەبوونا شىيان و ژىمەندىن نە ب تى سالىوخەتەن مروفانە، بەلكو ئەف چەندە ل دەف ھىندەك گىاندارىن دىژى ھەيە، ئىك ژ سىفەتەن سەى ئەو ھەلوپىستى دىزى ل ئەوى جىمى لى دىژىت ھېنە كرن، لەورا دئەفرودا پولىس بۇ كرىارا دوىشچوون و لىگەرىانا دز و تاوانباران ب كاردھىن، ئەو زى ب ھەستا بېن و بىنىنى. د ئەفېردا نېن و رەوينا (زەرۋى) ژمال ھەتا جىمى فروتتا سان گروفە بە ل سەر ھەبوونا چەندىن مروفىن دز و گەندەل؛ ئەوئىن پىگېرى ب كار و ئەركىن خۇ نەكەن.

ب شلوفەكرەكە ھویر تر دەلاھتا گىشتىيا ئەفنى چىرۆكى ئەو، كو ل ئەفېرى (سە) ژ وانا خۇ ھاتىبە لادان بۇ كەسى ھاتىبە ب كاردھىن، كو نەرازىبونا كەسەكە ل سەر دىزى و گەندەلى و نەرىكوپىكىيى دىچاكىدا، دەمى ب توندى بەرامبەر ئەوان كەسان و كىارىن وان رادوھستىت، ھەلوپىستى ئەوان ئاشكەرا بكتە، لى توشى چەند ھەرەشە و مەللمان دىت، گەلەك كرىار و ئاخفتن ل ھەمبەر ئەوى دەھىنە ئەنجامدان، زۇر جارن دىت گەلەك ژ ئەوان مروفىن دەوروبەران بزىن ئەف كەسە ىن راستە ئانكو ىن ىن گونەھ و راستى خوازە لى بىدەنگىيى ھەلدېژىن، ھەرەسا كرىارىن ئەوئىن چاك بەروفازى بۇ خەلكى دەھىنە دىباركرن، گەلەك فەكولېن پىشكىن دىار دكەن كو ئەف مروفە ىن دلسوز و خودان پرنسىپە ل ھەمبەر جفاك وەلاتى خۇ، لى ژبەر كو دىژى ھىندەك بەرپرس و دەستەلاتدارىن وەلاتىبە دى كەفتىبە بەر دادگەھان، ھەرچەندە ل دوماھىيى بۇ خەلكى دىباردىت كو ىن راست و درىستە، ھىندى دەستخوشى و پىشتىگىرى لى ھېتەكرن دى بىار بۇ دەستەلاتى بىت، د ئەفېرە دا ئەو چەندە زى دىار دىت ئەوى ل دوىش چاكى و دادپەرورە ىن بگەرىت دى توشى گەلەك ھەرەشە و مەللمان بىت. ئەفنىن خوارى چەند ئومونەبەكەن ژ ئەفنى كورتە چىرۆكى:

كەسەك زۇر باخىت؛ ب ئاخفتىت بىن مفا و پىروپوچ د بىژنى (سەىن رەو رەوى)، ىان دەمى كەسەك گەلەك ھاتنوچوونى بكتە و ل چ جھان رانەوھىستىت ب (سە ىان سەىن ىن سۇقى) دەھىتە نەفكرن. لى د فېردا رۇلى ئەوى بەرەفانىكرە ھەردەمى تىشتەك و كەسەك و دىار دەپىن نەروا و ناساز دىبىت. واتە رەوينا سەى گروفە ى ل سەر ھەبوونا تىشتەكى نە ئاسابى ئەفچاچ كەس ىان بوپەرىن.

2.2 شلوفەكرنا نەفنىشانىن نەفەكىن ھەر كورتەچىرۆكەكى

مىكانىزما شلوفەكرنا نەفنىشانىن ھەر كورتەچىرۆكەكى ژ روانگا شلوفەكرنا نەفنىشانى سەرەكى كۆمەلە چىرۆكى دەھىتە ئەنجامدان، كو نەفنىشانىن نەفەكىن ئەفنى كۆمەلى دى ھىنە شلوفەكرن، ب دىاركرنا چەند ئومونەكان ژ تىكسىتىن د ئەفنى كۆمەلىدا ھاتىن:

1.2.2 كورتەچىرۆكا (مەيدانا كوچكان)

ئەفە ئىكەم كورتەچىرۆكە ژ ئەفنى كۆمەلا ھەلېزاتى، نەفنىشانى نەفەكىن ئىكەم تىكسىتىبە بوو ھەبوونا نەفنىشانى سەرەكى ئەفنى كۆمەلى، ئەم دى ب شلوفەكرنا وى دەست ىن كەن. ھەرەكى بەرى نوکە د شلوفەكرنا نەفنىشانى سەرەكىدا مە ئامازە پىداى (سە) ھىنابى دلسوزبىبە د ھەفالىنى و پاسەوانىدا، رەوينا ئەوى بەلگەبە ل سەر ھەبوونا تىشتەك و مروفەك و دىار دەكا نە ئاسابى ب شىوئى ئاگەھدارى و ھوشدارى دانىبە، ب تايبەت ئەگەر رەوينا ئەوى نېنەكە بېز ل گەل دىت، ئەف نېنا بەردەوام ژ دەفنى (زەرۋ) ى دەركەفیت، ئەفە فەدگەرىت بۇ كاروكىارىن ل ژىنگەھا ئەویدا رويدا، ئىك ژ ئەوان كرىارا دەربەردەرى و زولم و زۇردارىبىبە، ھەبوونا زولم و زۇردارىن كارتىكرنى ل مروف و گىاندرو سروشتى دكەت، گەلەك جارن وەلاتى (زەرۋى) ژلاىن دوژمنىن بىبىشە ھاتىبە داگىركرن، لى ئامازە ب خەم و پوسىدەيا ئەوى ھاتىبەدان دەمى وەلات دىتە گورەپانا شەرى نەفخۇبى، ژبەر كو ئەف شەرى نەفخۇبى دىتە ئەگەر گەلەك كرىارىن نەروا ھېنە ئەنجامدان و دىار دەپىن نە ئاسابى بەلاقىب، گەلەك مروف دى بىنە دز و گەندەل و ئەوئىن دلسوز دى توشى نەخوشى و دەردەسەرىان بىن: ((ئەو جارا ھەفتى بوو گوندى وان ب تانك و فرۇكان ھاتىبە چۆلكرن و كافلكرن ب دەستى ھىندەكىن نە ژ ئاخ و ئاف و زمانى وان. لى فنى جارى گوندى وان ب دەستى ھىندەك ژىشىنى وان ھاتە چۆلكرن. ھەرمالەك بۇ خوخە ب رەبەكى چوو. تەلۇ زى مالا خۇ برە باژىرى، دىخانىكى ب كرىدە، زەرۋ رۇژ بۇ رۇژى ل كىيا ددا، ئىدى لاکا گەرم نەدخوار، بوپىن وى

دروست بوون:- ((بو زانين ئەو مروفقېن برينداركېن هەموو دزبوون. دكانداری تشت دەه قات دفرۆتن. قوتابی دنەزمونان دە قویبا دکر، نوژداری سپندههیا نەركی خو ب دروستی ب جه نەدئینا و چ بووتە ب نەخوشان نەدکر. نەخوشی پندفی ب نشتەرگەرېن نەبا زی دگوتی دقیت زوو بئیه چارەکن و رادکیشا نەخوشخانا تاییەت، ماموستای ناگهه ژخواندنگهه نەمابوو هندی ناگهه ژوانین تاییەت، وان پولیسان زی یاسا پئیشیل کرپه، بەخشیش و بەرتیلان وەر دگرن.....))⁽⁵⁸⁾.

دوماهیا تیکستی شیاپه ب درستی دەلاەتا نافونیشانی خویا بکەت، ژەرکو مەیدانا کووچکان ئەو جفاکە بێ یاسا ب درستی رۆلی خو نەبیت، هەردەمی یاسا ب رۆلی خو نەرایت ناسازی و نەرنک و پیک د کەفیتە ناف جفاکی، ئەفە زی بو نەپیکرێکرنا مروفقېن ماف پەرور و یاسا زان ب یاسای فەدگەیت:- ((... زەرۆ خوە دسەر شفشان ره هافیت و دفتکا دادقانی ره گرت و گەرساند، کیلبین خوە ئافیتنە پستۆی و ی و کراسی یاسای ژەرکر، ئەو بەردا و ل بەر دەری خوە چەنگرە داخوازکەری گشتی و دچنگلی و ی ره گرت و راکیشا، کراسی یاسای ژەر و ی زی کر))⁽⁵⁹⁾.

دگەل ئەفنی هیزشکرنی راستی بو هەمیان دیاردیت و زەرۆ هەمی دزیکەر و گەندەلان ئاشکەرا دکەت:- ((فیت فیت و چەپەقوتانی دەولنی فە دەنگ فەدا و ب دەنگی بلندگوتن:

ئەو زی دزن.. ئەو زی دزن...))⁽⁶⁰⁾.

پشتی شلوفەکرنا تیکستی و دیارکرنا چەند نمونەکان ژکورتە چیرۆکا نافبری، ئەو چەندە دیاردیت کو (مەیدانا کووچکان) دوو دەلاەتین سەرکی د بەخشیت یا ئیکتی: دەلاەتە بو جفاکەکی دزی، گەندەلی، نە دادپەرورە تیدا هەمی، و توشی نەخوشی و زولنی بووی، ئەف چەندە گەلەک د ئەفنی نافونیشانیدا رەنگهه ددەت هەلبەت ژسروشتی (سە) یانە باری ژدەفنی ئیکودوو دەهینە ژ دەرفە و دزینی و زۆرداری سەرا پارێکەنی خوارنی ل ئیکودوو دکەن، و هیزش دکەنە ئیک، و لاپەنگیری و تاگیری دژینگەها ساندە هەیه. یا دووی دەلاەتە ل سەر مەملانیا مروفقەکی دلسوز و خۆدان پره‌نسیپ ل بەرامبەر ئەوان کەسین دز و گەندەل ئەوین د جفاکەنی ئەویدا هەین و کو د روی برویوونا ئەوان کەساندا توشی نەخوشی و هەرەشەیان دبیت. ئەف چەندە زی ب رینا ئەوان سالوخەتین (سە) مینا دلسوزی و زیرەقانی ل

- ((سپیدی تەعلو زنجیرەک کرە ستوین زەرۆ، برە مەیدانکا صا دا بفرۆشیت، زەرۆ نەوەکی هەموو صابوو، چونکی چو جارن ژقەستا نەدزې و نەدەرەوی. بێ وی مروفقې دز ب چافا دناف هزار مروفقان دە دنیاسی. هەتا تەعلو گەهشتیه مەیدانکی دەفنی زەرۆ نەکەفته سەرئیک، تەعلو دین لیشان فە گوت:

- وهی بابو ما قەی مروفقەکی ساخەم ل فی باژیری نینە، دیارە مروفقېن فی باژیری هەموو دزن؟!)

.....هەتا زەرۆ گەهشتی مەیدانکی پتر ژ دەه کەسان بریندارکن. ل مەیدانکی هەموو صە بێ دەنگ بوون و ب ریزگرتن ب بەرفەرەبوون))⁽⁵⁵⁾.

((ژنشکافە زەرۆ خوە چەنگرە ئەفندیەکی وکیلبین خوە دحەفکا وی دا برن و چافین وی زیق بوون، هەتا ژناف دەستین وی ئینابنە دەری نیف مری بوو. دناف وی قوشمی دا چەند رۆژنامەفان و پەیا مینیر ئامادەبوون، روودان ژهەموو لایان فە وینەکن. هەتا پولیسان تەعلو وزەرۆ گرتین. زەرۆ چەند پولیس زی بریندارکن))⁽⁵⁶⁾.

زۆرجاران دەمی کەسەک ل راستی دکەرت بو پەیداکرنا یەکسانی و دادپەرورەنی تووشی ئاستەنگان دبیت، لەورا ئەوی بەرهنگاری ئاستەنگان دبیت، ب مروفقەکی هار و نەزان دەهتتە ل قەلەمدان هەندەک کەس دئ بیژن ئەوی چ ژخویە ئەفی کاری دکەت، واتە هەرکەسەک دئ تشتەکی ل دور بیژیت، ئەفە زی بو وی سالوخەتا جفاکی د زفریت، کو دەمی کەسەک کارەکی بکەت چ بێ باش یان بێ خراب بیت، دئ بیتە جھمی گەنگەشی و دانوستاندنی:

- ((.....دوان رۆژان دە گەلەک گوتگوتک هاتنە کرن. هندا دگوت (زەرۆ سەیهکی هار و درە)، هندا دگوت (نەوەسایە زەرۆ پشتی ژگوندی هاتیە باژیری بێ ژخەمین گوندی خوە دە هار بووی). نوژداری دەروونی خویا کر هیچ نەخوشیەکا دەروونی و فیزیکی ل زەرۆ نینە. ب تئ نەخوشیاوی گەلەکی دلسۆزە، راستی پەرورە و خودان مەبدەئە، وەسا هاتیە پەرورەدەکن هیچ جارەکی چافی خو ل دزینی و دزیکەرەن نە قینت، دزی چەند چچووک بت زەرۆ ب سەر و چافان دنیاست)⁽⁵⁷⁾.

بەرهنگاری بەرەمەکی باش بیفە دەهت، ئەگەر زانیاریین دروست ل سەر کەسین دەور و بەر هەین ئەوین بەرهنگاری وان دبین، ل فیرە بەرسینگرتن و هیزش کرە سەر مروفقېن دیارکری دیار دبیت، کۆئەو هەمی مروفق نە دراست و

خانەكا ماقول و گرافى دەمەشيا. هېرشكەك هاتى، گوت: (ناخ خ خ خوهزى ئەز جهوركەك بامە و توژى دەيكا من باي!!)⁽⁶³⁾.

دقوناغا دووندا ئەف كەسە خەون و خوزيا ب پاشەرۇژى فە دىنىت، دەمى گەلەك كچىن جوان دىنىت، هيشيا ئەوى ئەو رۇژەك بېت مەزن بېت و دگەل كچىن جوان گوفەند و داوھى بگەت، ئەو ب تى خۇ بىنىت يى سەماكەر و شاباش وەشىن، لى دەمى مەزن دىت ئەو كچىن بۇ ئەوى بۇيەنە خەون و خۇزى ھەمى شوى دكەن و بەلاقە دىن، ئەوين ماين پىروون، ئەو گوفەند بوورين و دووبارە نەبوون، ھەبوونا ھندەك تىشتىن ل دەوروبەرىن مروفي كۇ ھىشتا ژىن مروفي نەگەھشتىن پىشكدارىن د ئەوان تىشتاندا بگەت، ھەتا مروف دگەھىت ئەو تىشتە ب دومامىك بېن، دىتتە خالەك ھەست ب بەخت رەشىي بېتتە كرن، چونكى ئافاكرنا جىپانەكى ل دويف ھەز و ھىشان، روخيانا ئەوى جىپان كارتىكرىن دەروونى ل دويف خۇ دەھىلت، لەورا ئەف كەسە ھەست ب ژدەستدانا ھىشان دكەت، و ژ قوناغا گەنجاتيا خۇ نەرازى دىت:- ((خەوين خەوين سىي دگەل فرۇكا خوه يا كاخەتى بلدى ئاسانان دكرن، رۇژەك وى بى مەزن بىم وەرورەكى بىخەمە كەماخا خوه، ل رۇژىن گوفەند و شەھيانان ل گەريا گوفەندى دتليا قىركان لەبىز، گافا زرنابىژ ل بەرامبەر من راوہستيا. دى وى ھىلمە دناف شاباش و باروتى رە، قىزك دى دنە بەر تللىيا، ھندى دى گەرم بىم و پتر تۇزى ژاىخى ھىلم. لى دەما مەزن بووى نە ئەو گوفەند و گوفەندى مان، نە ئەو مەرتب و زرنابىژ.. ھەموو تەرا و بەرا بوون، ئىن ماين ژى قرالى پىراتىن نەخشى خوه ل دىنى وان گىزا، بەرچىلكىن وان شۆربوون، و ئەينىن وان قۇژژىن و پورين وان سىي بوون. ژوو فە گوت: (ناخ خ خ زاروكى!!))⁽⁶⁴⁾.

قوناغا سىي دەمى شەر دەستىدكەت، ئەف كەسە پىشكدارىن د شەرىدا دكەت، د كەھىتە د ناف شەرەنىخ و ترس و وىرانكاريا شەرى، ئەو دىمەن ترسىن شەرى ھەزرا مرفى ل دەف پەيدا دكەن، ئەو ھەز دكەت بارى زەلامان دژانپىدا گەلەكى گرانە، ھەز دكەت ئەگەر ئەو زەلام نەبا پىشكدارى دشەرىدا نەدكر، نە د كەھتە ناف ئەقان نەخوشيان، و چەپەرىن مرفى، لەورا ئەوى ھەز دكر ژيان و خوشى ھەمى بەھرا ئافرەتپنە، ژ رەگەزى خۇ نەين رازىيە، لى دەما ھندەك بى دەستەلاتيا ئافرەت دىتى و ئەو توند و تىژيا ل بەرامبەر دەھاتەكرن، زوى ژىريارا خۇ لىشە د بوو، د خچاكى كوردىدا ئافرەت گەلەك توشى چەوساندن و توندوتىژى بوويە،

سەر و سامانى خۇدانى خۇ، شىيانا نىاسىنا ئەوى ل سەر دياركرنا مروفين سەرىپىچكار دكار و ئەركى خۇدا.

2.2.2 كورتەچىروكا (ئەوى يارى ب داوى ئانى)

ئاقونىشانى ئەفنى كورتەچىروكى (ئەوى يارى ب داوى ئانى) رىستەكا زمانيا سادەيە، رامانى ئەوى ئەو كەسە ئەوى يارى ب دومامىك دەھىت، ھەرچەندە ئەف ئاقونىشانە رىستەكا زمانيا سادەيە، لى جھناقى (ئەو) و پەيغا (يارى) و كارى (داوى ئانى) دىنە ژىدەرى سەرنجراكىشانا خواندەقانى و چەندىن پىرسىار دەسەرى ئەويدا دروست ئەو ژى (ئەو) كى؟ (يارى) چى؟ يان ئەو چ يارىيە؟ چەوا ھاتە ب دومامىك ئىنان؟ ل ئەفپەرە يارى مەجازە بەرامبەر ژيانى ھاتىە ب كارھىنان، ئانكو ئەوى ژيانى ب دومامىك دەھىت، ئەف كورتەچىروكە ب شىوي چاپتەركى ھاتىيە دارشتن كۇ (دەمى چىروكىشى دىت بېھتەدانەكى بەت، بۇ فەگۇھاستنا رويدانان، دەست ب فەگىرانان لايەنەكى دى ژ رويدانا سەرەكى دكەت)⁽⁶¹⁾. ئەف چىروكە باسى كەسەكى دكەت كۇ د ھەر قوناغەكا ژانپىدا ھندەك خواست و ھىي ھەنە، د قوناغا ئىكىدا ژتەنجامى وان شەر و شورين ل فى وەلاقى رويدان بىن ئەوى بەرزەبوويە و دەيكا ئەوى بوويە قوربانى، ئەو ژدايك دىت بى كۇ كەسەكى ل دور خۇ بىنىت، لەورا ئەو د بارەكى دەروونى نەخوشدا دبووريت، ھەستىكرنا ئەوى يابەردەوام ب بى خودانى و نەرازىبوون ب ژيانا خۇ، ژبەر كۇ نەخوشى ژكەسىن دەوروبەر د گەھنى، خۇزىن ئەوى ئەون جارەكى ئىك ب چاقى دلوفانى بەرى خۇ بەت:-

((ھاتە دى كەس ل ھادىرۇزى خوه نەدىت، رابوو پەپان رادەھژيا و دكەت. كەسەك نەبوو بىژى ھلۇ رابە كورى من، يان تەپەكى ل ناخى بدت و بىژت خوى رشت. نە رۇژەكى ئىكى گوتى چەچوقۇتە بابۇ ھات، ئو نە بابۇ ھات جارەكى دەستى خوه ب سەرى داىنت. ل درىژىن شەقان سىنگەك نەبوو سەرى خۇ پىشەنت، نەدەستەك ھەبوو پىشتا وى بگەمرىنت، يان چىروكەكى بۇ بىژت. ل ناف ھەفالان تم و تم پوسىدە و مەلوول و دامامى بوو⁽⁶²⁾. وى رۇژا ل گورەپانا يارى ئەوى ژھەموويان شوومتر، بەرەك ل گوزەكى دا. ب ھىرشك و روندك فە، ئىشقىلى قەستنا مال كرى، دا پەنا خوه بۇ پىرا خويە چاف ب ئەينك و پىشت قوف بدت. درى دە چاقىن وى ب دىھەكا تەركى كەفت، ھەردو رىزىن چچكىن وى شەش جەوركىن پەپلۇژانك ب دووف رە دىبەزىن، لاقردى و لەيزوك دكرن دىھل ژى وەكى

((ل بەر پرا سەنتەرىي باژىرى چاقى وى ب خدرۆيى دىن كەفت، پخىنا وى و خەوى يە ل بەرامبەر راوەستيا، گوت: خوەزيكىن تە مامۆ بەس تە دونيا خوار! نەكەس د بېژتە تە كا قەرى من، نەكەس د بېژتە تە بە گەرەوچىيى من، نە ئەلەكتريكا تە قوت دىت و نە دكەفە ريزا غاز و گازا))⁽⁶⁸⁾.

پشتى ب سەرخوشى و بېزاري كولانين باژىرى تىككە د دەت و بىنلاف و جلكين خو دهاقپىت، ھەلوپىستى پوليسان بەرامبەر ئەوى ب ئەفى رەنگى ديارديت: ((ژ وئە دو پوليس ھاتن، چنگلى وى گرتن و دانە بەر بەر چەپۆلان و گوتن -ما خانە ھەچىيى ھات و خوە دىن كر... ئو بەرەو پۆزخانى برن))⁽⁶⁹⁾.

چاپتەرىي شەشى دياركرنا ئەنجامى ئەوان ھەمى نەخوشى و دەردەسەريانە ئەوين ب سەرى خەلكى ھاتين و كەسى وانە ژى وەرەنگرتن، ئەو ھونەر و ئەدەبىي بۇ ژيان و دادپەرەرى و ئىكگرتىي ھاتىيە ئىبسىن نەكەس دخوينيت و نەكەس گوھدارىي لى دكەت و ريزل پىروزيان ناھىتتە گرتن، كەسىن دىروكى و ئەدەبىي و خەباتكەر بەھيى خو نىنە. ئىك ژ ئەوان (ئەحمەدى خانى) كو بەرى سەدان سالا باسى ئىكگرتن و ئىكگرتىي كرى، لى ب تىي ما ئىبسىن و كەسى گوھدارى لى نەكر، لەوما ل فېرە سەرما دەلاھتە ل سەر نەپىنگىرىي ئانكو دەمى تىشەك بى سارىيت واتە بەھيى خو نەمايە، ئەف ھەلوپىستە ل بەرامبەر بەيكەرىي خانى دەبرىيە: ((تىي بەيكەرىي خانى ژچە نەدلفيا، چ پووتە ب سەقاي نەدكر. ل بەرامبەر راوەستيا، گوت: (خانى مال كامباخ ما تو ناقەرىي..؟ ما تو ناوەستىي..؟ ما تو برسى نايي..؟ ما تو ھەست ب سەرمايى نايي..؟ ما تو ھەست ب گەرمايىي نايي..؟ تو بۆكى دپەيشى؟ لئى باژىرى، فەلسەفا تە ب فرووشەكى ناچت))⁽⁷⁰⁾.

ئەف چاپتەرە ئەوى دەلاھتى دكەھىنيت كو ئىشارى بۇ دەمەكى درەنگ و ب سەرفەچووي دەھىتە ب كارھىنان واتە ئەگەر پشتى ھندە سالان گوھداريا خانى نەھىتە كرن، دى شەفا تارى ھىيت، و شەفا تارى دەلاھتە ل سەر ھاتنا نەخوشى و كارەساتين مەزن مينا ھەلەپچە و ئەفالىي:- ((شەفا تارى بوو، پووكين بەفرى مينا بەپكىن داىكا من بارين. ل چەپى زفرى، چاقى وى ب (مام عومەر خاور) كەفت، گوت: (مام خاور وى زارۆكى باش ھەمبىز بەك، ئەفە شەفەكا نە نە وەكى ھەموو شەفانە، دى ئەو زارۆ قەرست). لى مام خاور نە لئى و نە بەرسف دا. مينا سقياكا ب سەر كەلەخنى مام خاور و زارۆكى وى دا خوە داپوشى و ب توندى ئەو زارۆك ھەمبىزكرن. پووكين بەفرى بارين...بارين ھەتا سپىدى ئەو مام خاور و زارۆك بووينە

بەرى نوکە قوتانا ژنى دياردەكا رۆژانە بوو ب سەرى ئەوى دەھات، عەقلىتە زەلامى ھەمى ئەو بوو كو ب ئىشاندىنا ژنى دى ھىز و زەفەكونا ئەوى ديارىت:- ((چاخى بېھنا مرنى ژئاخى ھاتى، چاف سۆرى ب ژنان دبر دگوت (خوەزيكىن وە!). نەھوون مرنى بۇ خوە دخوازن، نەبۆ كەسىن دن.. تىي ھوون ژيانن و ژيان ژ وە دەست پىي دكت. لى دەما چاقى وى ب فاتويا زك ل بەر دەفى كەتى، سەرا كەفچەكە گراا بۆسى زەلامى وى ئەوى چاف قلىچ ل ھەوشى كرى يە شەمامۆك، لەشى وى شانە شانە داىە بەر سەر سومان و پاشان چووك ژەرچووي، ژنوو قە گوت: (سوپاس ژ خۆدىي رە ئەز دام زەلام و نە ئىك))⁽⁶⁵⁾.

قوناغا چواري باسکرنا وى برس و ھەژارپىيە ئەوا ل سالين نوتان ب سەر دەقەرئىدا ھاتى، كو بەيدارنا پارين ژياري ببوو مەزترين ئارىشە، سەر و سباني خەلكى بى داماي و بى رەنگ بوو، و دەروونى خەلكى بى تىي ئازار و نەخوشى بوو، گەلەك مروقان خۆزىين مرنى رادھيلان، ژەرەكو مرن مروقى ژبرسى و ھەستا بەرپرسيارەتيا بەيدارنا پىدشفين ژياني ئازاد دكەت:- ((چاخى بېھنا برسى ژئاخى چووي، رۆژ بوويە سەو كەكا سۆتى ب پانكا ئەسائىي فو. مرن بوويە مېئانى ھەموو دەرگەھان. گافا ل دووف مريەكى دچوو گورستانى، دگوت: خوزيكين وە! نە ھوون برسى دىن، نەكەس د بېژتە ھەو شىر نەما يا ئار. لى ھندى مرن ب سەھە و نەپنىيەكا مەزن ل دووف خوە ھەيە، زوو زوو لىشە دبوو و دگوت: باشە ئەز ھىز ساخ و نەمرى))⁽⁶⁶⁾.

دچاپتەرىي پىنجىدا (گور) ئانكو (گورک) دەلاھتا (دوژمنى) دكەھىنيت و (مە) دەلاھتا خەلك يان ھەفولەتى كو ئامازەكرنە بۇ دەمى پشتى سەرھلانى كو دوژمن ژ وەلاتى دوپرەكەفتن، لى ژەر دوبرەكى و مەلانىيا پارت و لاىەنين نافخووي، شەرى نافخووي دەستپىكر، ئەف شەرى نافخووي بۇ ئەگەرىي پەيدا بوونا نەخوشى و بىزارىي ل دەف خەلكى، پىداوېستين ژياني ب زەھمەت دەست دكەفتن، كو خەلك كەفتە درەوشەكا خرابدا، لەورا ئەف كەسە د ئەفنى قوناغىدا گوشەگىر دىت، و ژخو بىزارە و خوزيا ب شىتبوونىشە دىنيت، ژەرەكو شىتبوون مروقى رزگار دكەت ژوان كىشە و دايشين ب سەر جفاك و بارى ژيارىدا ھاتين:- ((چاخى گور رەفین و مھان مە خوارين، ژ مروقان درەفى و ھەرى پوسىدە و خەمۆكى بوو، دەرەنگى شەفان وەكى چەكچەكولان ژ ناوسكا خوە يا تارى دەردكەفت))⁽⁶⁷⁾.

چىرۆكشىس شىيايه ب شىتوازه كى جوان نه خوشى و دهرده سه رپىن كوردان ب رىكا قوناغىن ژيانا كەسەكى ب دته دياركرن، ئەفە ژلايه كى دهرپرېنه ب سەر وان قوناغىن نه خوشىن ملهت تىدا بوورى، و ژلايه كى ديه دياركرنا مرنا حەز و هيشىن تاكى كورده دجگا كەكى هەردەم تووشى شەرىن دەرەكى و مەلەنەت نافخۇبى بووى. هەرەكى دياربووى پەيڤا(يارى) ژدەلالەتا خۇ ھاتيه لادان كو خوشى و رابواردنه، بەرامبەر ژيانەكا پرى ئاستەنگ و نه خوشى ھاتيه ب كارھىنان.

3.2.2 كورتە چىروكا (ئىمزا كەسك)

نافونىشانى ئەففى كورتە چىروكى ژفرىزەكا نافىيا سادە پىكدهىت، سىفەتتى كەسك مورەكەكى دەستەلاندارىن ب ئىجرايى د بەخشىت، ل دەف دەروونناسان رەنگى كەسك فاكەرىن ئارامكرنا دەروونىيە، ھونەر مەندىن شىپوھكار ب رەنگەكى سار د تابلويىن خۇدا دھزەمىن، كو بۇ دارستانىن چىر و تارى ئەوئىن تىزى بەق و مار و شىرىن دىندە ب كار دەھىن. بەلى جەرى كەسك د پىنوسىن تايەتدا جھى خۇ د باشىا كارگىزى و پەيا فەرمانبەرىن و ئەو كەس ئەففى پىنوسى ب كار دەھىت ئەوئى خوجە دكورسىكا بەر سار دەتتەدا، ئەف چىرۆكە باسى كەسەكى دكەت خۇدان پىرسگرىكىن دەروونىيە ھىتى و ئومىدىن ئەوئى ئەون ب گەھىتە دەستەلەتتى، بى كو شىاننىن رىشەبرنا فەرمانگەھ و كاروبارىن خەلكى ھەپت.

ئەف نافونىشانە (ئىمزا كەسك) ئاراستە بوونا خۇيا دەلالى د ناف رەھەندىن دەلالىن نافونىشانى سەرەكىن كۆمەلە چىرۆكا (مەيدانا كووچكان) دا دبىت، ژبەر كو دەستەلەت گرتە دەست ژلايىن كەسەكى نە ژ ھەزى و بى پىرەنسىپ، ئىكە ژجورىن گەندەلى و زولمەكە ل بەرامبەر خەلكى دەھىتەكرن د رىشەبرنا كاروباراندا، ژبەر كو ب رىكەكا نە دروست ئەو جھە ب دەستخۇفە ئىناپە. د ئەففى كورتە چىروكىدا چىرۆكشىس شىيايه ب رەنگەكى سەر كەفتىانە ئامازە ب كەتە ئەوئى گەندەلى و نە دادپەرورەيا د ئەوئى پەيا فەرمانبەرىندا ھەي كو بەر پىرسارەتتە.

دەمى رۇژا ئىككىن ل جھى كارى دەستپىكرى:- ((پشتى جارا ئىككىن بايموغ ل سەر قەمبىسى خوجە بى نە ئوتبىكرى دە گرىداى، كەماخىن وى پشتى پازدە سالان ژ نوو جھى خوجە دكورسىكا كە زفرۇك دە كرى. قەلەمى خوجە بى كەسك ژ بەرۆكا خوجە ئىنا دەرى و ھەر تەماشەكرى.. ئەفە چەندىن سالە من تو كرى و ھلگرتى دا ئەز ئەفرۆكە خويىنا تە يا كەسك دارىزەم سەر كاغەزىن ھاوەلاتىن)) (74).

ئىك پارچە. سىندى زارۆكان شەرىن گولچكىن بەفرىن دكر، چاقىن وان قىكەفت، كو پەيكەر بى دلەرزت، ھەموويان ھەوار كرن: (وهرن پەيكەرى ب گيان كەتتى!!) (71).

د چاپتەرى ھەفتىدا دياركرنا قوناغا مرنا ئەففى كەسىيە، نكراندن و نەخشاندنا كىليان دەلالەتە بۇ مرنى، ژبەر كو ئەف كەسە گەلەك دچىتە دەف ھەفالى خۇ ئەوئى كىليان مريان دروست دكەت و د نەخشىنەت، ھەستكرن ب مرنى ل دەف پەيدا دبىت، و ھەستكرن ب مرنى بى ھىتى بوونەكا مەزە ل سەر بەردەوامىا ژيانى، نە ئارامىا ئەوئى ديار دبىت دەمى كىليەكا بى ناف دبىت:- ((پرسى ئەف كىليە بۇ كى بە؟ تەدەفئىت بوكى بى؟! مرن دزەكى نەوئىرۆكە، چو جارن نەوئىرت راست و راست بىتە مرۆفان، ھەموو دەمان ھەكى دزان كافا دلەيڤا خوجە دبىت لىڤا خودانى گرت. ما قەي تە چىرۆكا فەقەت تەيران گۆھ لى نەبوويە دەمى ل سەر پەيسكا شەشى لىڤا وى گرتى و نەھىلاى كافا خوجە باقئىزت يا ھەفتى)) (72).

ئەو دگەل بىزارى و نە ئارامىي ب لىداننا ترومىتلى گيانى خۇ ژ دەستدەت:- ((پشتى چەند پىنگافان، بازار ل پىش چاقان سۆر بوو، ئەو تىشتىن ل بەر دكانا.. رىيار.. جادە.. مرۆف ھەموو سۆر ببون. دەستىن وى ھەكى تەرازوويەكا دز ب كىسكىن خوارنى فە شۆر ببون. دونيا ھندى د سۆرەكى تارى ھەبوو و ژ نەشكافە بىھنا مرنى ھەمبىزكر. ل خوجە زفرى، كەسەك ل دۆر خوجە نەدبىت ب تىن چەندەكى خوجە ل بن جادى.. دونيا تارى بوو ئو ھەو...)) (73).

نافونىشانى (ئەوئى يارى ب داوى ئانى) پانوراما ژيانا كەسەكىە دىرئىھيا تەمەننى ئەوئى ھەفتى سالن، تەمەننى ئەوئى داھەشى ھەفت قوناغا بووى، كو د ھەر قوناغەكىدا تووشى ھندەك نە خوشى و ئازاران دبىت، ئەوئى دكەتوارى جفاكىدا ويدا رويدايىن، كو دھەر قوناغەكىدا ھندەك ھەز و ھىتى ھەنە، لى ژىنگەھ و سەردەمى چ دەستپىسخەرى د بچەئىنانا ھەز و پىدقەيىن ئەوئى نەكرە، و بوويە قوربانى بارودوخىن خرابىن ئىك ل دوئى ئىككىن ئەففى جھى. ئەف نافونىشانى نافەكى ئاراستە بوونا خۇيا دەلالى ل ناف نافونىشانى سەرەكىن فى كۆمەلە چىرۆكىدا (مەيدانا كووچكان) دبىت. چونكى بەھرا پترىا ئەوان نە خوشى و ئازاران دزفرن بۇ ئەوئى دووبەرەكى و نە ئىكرىزىيا دگورەبانا سىياسىدا ھەي، نەبوونا ماف و يەكسانى و لاوازا ب رىشەبرنى، ئەفە زى ھەر ئەو گەندەلى و بارىكرنە ب ھەستىن خەلكى ئەوئى د جفاكىدا ھەين، ئەو جفاكى ب گورەپانا كووچكان ھاتىە نافكرن.

پيشكىشكرن (ئەف چىرۆكە ديارى يە بۇ بىزىيا دوباتى ئەوا ل كوچا مەليونى غەوارە بووى) (82).

ھەرۈەكى ديار تەوھەرى ئەفنى كورتەچىروكى ل دور بەرزەبوونا ئافرەتەككە، باسى كەسەكى دكەت دەمى ل دەپكا خۇ دگەرىت، ئەوا بووئە ئىك زقوربانىن ئەوان نەخوشى و شەر و شۆرىن ب سەر ئەفنى ۋەلاتىدا ھاتىن، رەفەن ئەوا ب كوچا ملىونى دەھىتە ئافكرن ئىكە ژئەوان كارەسات و رويدانىن خەلك دەربەدەرى ۋەلاتىن بىلانى كرى، پىشتى دەپكا ئەفنى كەسى بەرزە دىت، بەردەوام دگەل سروسشت و فىانا ئاخنى بىريا خوششيان دكەت، ئەو دگەل سەپن خۇ ل داپكا خۇ دگەرىت، د لىگەرىيانىدا چەندىن ئىشتىن گرئىداى ب خۇ و دەپكا خۇفە دىبىت، مينا ئەو ھەلبەستە ھەفالى ئەوى ب ھەلكەفنا نهوروزى بۇ كرىە ديارى و دەرمانىن دەپكا خۇ دىبىت، ئەو ب فنى چەندى كەيفخوش دىت، د ئەفئەدا (نەالا دەگو) ئەو دەلاھتە كو دەپكا ئەوى بەرەف باشورى نەچوئە و نەكەفتىە دەستى دوژمنى و نامىسا ئەوى يا پاراستىە. پىشتى لىگەرىيانى د شكەفتەكىدا ھەستىكىن ئەوى دىبىت، (تول چ و چ دگەرى؟) رامانا ئەوى لىگەرىيانە ل دەپكى و نامىسا ئەوى. ژەركو دوژمنى سەرەراى زولم و زۆردارىن، دەستدرىژى ل سەر ئافرەتىن كورد دكر.

ل دوپ ئەفنى چەندى ئافونىشانى ئەفنى كورتەچىروكى (تول چ و چ دگەرى؟) ئاراستەبوونا خۇ يا دەلالى د ئاف رەھەندىن دەلالىن ئافونىشانى سەرەككى كۆمەلەچىرۆكىدا دىبىت (مەيدانا كووچكان)، چونكى زولم و دەستدرىژى كرن ل سەر ئافرەت ژ كارىن ھوفانەبە و ئەف چەندە ژى دشەر و شوراندا دوژمنى بەرامبەر ئافرەتا كورد ئەنجامدايە، ئەف كارە ژى دىتە ئىك زكارىن ناساز و نەرەوا ئىش و ئازاران بۇ جفاكى دەھىلىت، ھەزى دياركرنئىە كو رۇلى سەى د ئەفئەدا دىن ديارە، ئامازە ب دلسوزىا ئەوى ھاتىبە دان دكرىارا لىگەرىيانىدا:- ((ئاخ پىشتى بارانى، بېھنا ئاخنى چەندا خوشە. ھەموو خوەشتىين تە ھاتنە بىراتە. دادى: خوەزى من زانىبا كا تو ب چ سەر چووى، گورگان تو خوارى بان يان ھۇقان تو تو دىل كرى يان ژى ئەجنەبان تو ھنگاقتى، نى ئەفە دەھ سال ژى بۆرىن، پىشتى رەفا مەلىۇنى، و مە چ ژتە نزانى! ھەموويان دگوت، مەدبىت، ھەتا نەالا دەگو ژى، پارزوونكى وئ ل پىشتى بوو و ل دوو مە دەھت)) (83).

پىشتى ل دوپ كىفرىشكىن دچىت، ئەوا خو ھافىتتە د شكەفتىدا:- ((چاوا تو چوويە بەر دەرى، چافىن تە ب گولىين دەپكا تە بىن سەپى و قەمەر كەتن، بىن ب

دەمى ب رىقەبىرنا ئىكەم مامەلە:- ((پىشتى سى رۇژان مايە ل ژفانى ئىك دەرىكى وى فەكت، ژنشكافە زەلامەكى دەرىك دا پاش، ب بشكورىن و رىزگرتن گوت:- سىپندەباش مامۇستا، زەمەت نەبت بەس ئىزا تە يامى. باوەر نەكر كەنگى دىن قەلەمى خوە بى كەسك ئىتە دەرى، بىمىرىشكەكى ل سەر داخوازىا وى كت)) (75). ھەلوپىستى ئەوى دئىكەم ئىزاكرندا:- ((قەلەمى كەسك ئىنا دەرى، تىز قى فكورى، ب دەستەكى گران ئىزا خوە لىكر، ھەناسەكا كور ھلكىشا، پىشتا خوە دا كورسىكا زفروك، ب سەرىن تلا كاغەز ب نك قەبرن و ب بشكورىنەكا چىكرى:- كەرەمكە)) (76).

مروفنى نە ژ ھەزى و بى شارەزى دى توشى شاشيان بىت لەورا د رىقەبىرنا ئىكەم مامەلەدا تووشى شاشىن دىت:- ((ھىژ ئىك دەمژمىر نەبۆرى، دىسا ئەو زەلام زفرى، رىقەبەرى مەزن خاچەكا كەسكا ل سەر كاغەزى چىكرى و دىن دە ئىسىبە تە ماف نىنە قەلەمى كەسك ب كارىنى، ژبەر فنى نەزانىنى و زىدەگافىنى سى رۇژان مووچى تە ھاتە بىرىن)) (77).

نە شارەزى دكارگىرىندا شاشى و گىروبوون دكەفتە دامەلاندا:- ((ماموستا، ھەكە تە مافى ئىزا كەسك نەبت دا بۇچى فنى زەمەت بۇ من چىكى؟ رىقەبەرى ھەموو كاغەزىن من ژئافىر و گوت: جارەكا دى سەر ژ نوو بادەكەكا دى چىكە)) (78). ھەلوپىستى ئەوى ل سەر دياربوونا شاشىن ئەوى:- ((نەفەن كارىن ھاولاتيان ب رى بىن، فىچا ھىجەتا ل رەنگان دگرن)) (79).

دەمى درىقەبىرنا نەسەر كەفتى، كاغەزەك بۇ مال ئىسى:- ((كچى ئەزى ۋەستىاي و توورە مە، ھندەك ئىبراخىن تىز لفلل چىكە)، دەستى خوە درىزكرە قەلەمى كەسك، ئىزاپەكا مەزىن ل سەر چىكر)) (80).

دەستەلاتا ئەوى دناقبەرا فەرمانگەھ و مالىدا:- ((ب دەنگەكى بلند گوت: من ل دەف ھەو ماف نىنە ب قەلەمى كەسك ئىزاكەم. پاشى بلا ئەفە برفرت و بىژت: (كاغەزاتە ناخوت، تە مافى ئىزا كەسك نىنە!!!)) (81).

4.2.2 كورتەچىروكا (تول چ و چ دگەرى؟)

ئەف ئافونىشانە ژ رستەكا پىرسىاريا ئالۇز پىكدهىت، رامانا ئەوى لىگەرىيانە ل ھندەك ئىشتان د ئاف كۆمەكا ئىشتاندا لەورا دەھىتە گوتن تول چ و چ دگەرى، (چ يائىكى لىگەرىيانە ل دەپكى و (چ) يا دى لىگەرىيانە ل كەرەمەت و نامىسى ئىك ژ رىكىن ب دەستقەھاتنا رامانا تىكستى، ئەو دياربە ئەوا ل سەرى تىكستى ھاتىبە

كەفرى دىيارى شىكەفتى قە، بووينە رىسى، دەرسۇكا وئى يا رەشەلەك دەسەرى دا مەھىيە، پووستى وئى ھولەريايە و ددانىن وئى يىن چىق دىك.....تەفيا تۆ خۆ تىوەر بىكى و ھەمبىزىكى و پىشتا دەستى وئى ماچ بىكى، لى تە وە نەكر، تو ترسىيەى ناف دەستىن تەدا، ھەلەرت، ب تى، تو بەرانەر وى ھەلتووترى و لىقۇن تە و روندكىن تە پىنكە لىقۇن: -دادى من بىريا تەكرىه)) (84).

دەمى ژ شىكەفتى دەردكەفەيت، و چاقىن ئەوى ب سەى دكەفن و د بىزىت: -((تو خوەش بانگىنى، ئەقە تە ئىك نىشا من دا، تو ب يىن دى ژى دكەفى، وەرە داچىن لىبگەرن)) (85).
ل دوماھيا تىكىستى ئەو چەندە ئاشكەرا دىت كو كىيارا لىگەريانى ل بەرزەبوويان دى بەردەوام بىت ئەقە ژى پتر رامانا نافونىشانى بنەجەدكەت ژەرەكو پتر ژكەسەكى يان تىشتەكى دگەرەيت، ل ئەقۇرىن پىشلىنى د ھىتتەكرن دىت ئەو ل دويف نىچەرەكى ژى دگەرەيت.

3. ئەنجام
● نافونىشانى ئەقى كۆمەلە چىرۆكى (مەيدانا كووچكان) ژ ئىك نافونىشانى سەرەكى پىنكەھاتىە و چ نافونىشانىن لاوھكى دگەلدا نەھاتىنە.

5.2.2 كۆرتەچىروكا (خال و خنى)
● چىرۆكىش شىايە برىكا نافونىشانى ئەقى كۆمەلە چىرۆكى، شىعەرىيەتەكا سەرەنجراگىش بەدەتە ئەقى نافونىشانى كو وەرگىر بۇ خوە بكىشىت.

● نافونىشانى ئەقى كۆمەلە چىرۆكى (مەيدانا كووچكان) شىايە رەھەندوبونا خوەيا دەلالى لسەر ئەوان ھەر(5)چىرۆكىن ئەقى كۆمەلە يىن كو مە شلۇقەكرىن.

● نافونىشانىن نافەككىن ئەوان ھەر(5)چىرۆكىن مە شلۇقەكرىن شىايە دەرپرېنەكا دەلالى ژ نافەرۇكا تىكىستى خوە بگەن و مينا خودىكەكا چچوئىك بۇ سەرچەم تىكىستى چىرۆكى.

● شىعەرىيەتا نافونىشانىن سەرەكى و نافەككىن مە شلۇقەكرىن دەرپرېنەكا راستەوخو ژ نافەرۇكا ئەوان بابەتان دكر يىن كو چىرۆشىسى قىاي ب ئازرىنىت.

4. پەراويز و ژىدەر
1. جان- ميشال غوفار، تحليل الشعر، ت: دمج محمد، مجد المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر والتوزيع، ط1، 2008، ص8.
2. يوسف وعليسى، الشعرىات والسرديات، (قراءة اصطلاحية فى الحدود والمفاهيم)، منشورات محبر السرد العربي، جامعة منتوري، الجزائر، 2007، ص13.
3. حسن ناظم، مفاهيم شعرية، ط1، المركز الثقافي العربي، بيروت، 1994، ص18.
4. ھەمان ژىدەر، 11.
5. اوزوالد دىكرو و جان ماری سشایفر، قاموس الموسوعي الجديد لعلوم اللسان، تر: منذر عياشي، ط2، المركز الثقافي العربي، بيروت- لبنان، دار البيضاء-المغرب، 2007، ص176.

6. د.موحسين ئەمحمد عومەر، فەرھەنگى ئەدەبى، ب چ، وەشائى رەخەنى چاودىر، سلتىئانى، 2012، ل 184.
7. تزفيطان طودوروف، الشعري، تر: شكري المبخوت ورجاء بن سلامة، ط2، دارتوبقال للنشر، 1990، ص 24.
8. حسن ناظم، مفاهيم شعرية، ص 11.
9. سعد بوفلاقة، في سيمياء الشعر العربي القديم، ط1، اتحاد الكتاب الجزائريين، 2004، ص 57.
10. هه مان ژيئدر، ل 5.
11. ئەمىن عەبدولقادر، شعريەت د رۆمانىن سدىق هروريدا، ج 1، دەزگەھى سپىريزى بى چاپ و بەلافكرنى - دھوك، 2008، ل 23.
12. جان كوهن، بنية اللغة الشعرية، تر: محمد الولي و محمد العمري، دارتوبقال للنشر، دارالبيضاء، 1986، ص 9.
13. طاهر مصطفى رسول، شعرية الاسلوب الرؤوى في خطاب محمود البريكان، اطروحة دكتورا جامعة صلاح الدين، 2005، ص 6.
14. رومان ياكوسون، قضايا شعرية، تر: محمد الولي و مبارك حنون، ط 1، 1988، ص 24.
15. meaning - definition of meaning in English from the Oxford dictionaries.com/definition/english/meaning هاتيه وەرگرتن: 2016/6/15
16. شهزاد بن يونس، البنية اللغوية في القرآن الكريم من خلال العنوان و الاعتراض و الفاصلة (دراسة دلالية نصية)، اطروحة مقدمة لنيل درجة دكتوراه العلوم في اللغويات، باشراف: د.آمنة بن مالك، جامعة قسنطينة، كلية الآداب واللغات، قسم الآداب و اللغة العربية، الجزائر، 2012-2013، ص 10. وەرگرتنه ژ:
- Grand Larousse encyclopédique(s- z) lone discieme, librairies Larousse, Paris, 1964.
- Литературный энциклопедический словарь, Москва, 1987, с 507.**
17. واژه ياب : لغت نامه دهخدا، معين، عميد و ديكنشزى، 2016-5-25 www.vajehyab.com
18. ابن منظور، لسان العرب، المجلد 4، دار المعارف، القاهرة، ص 3139.
20. ابن سيد البطليوسي، الاقتضاب في شرح ادب الكتاب، تحقيق: مصطفى السقا وحامد عبدالمجيد، ط 1، دار الكتب المصرية - القاهرة، 1996، ص 143.
21. مجدي وهبة و كامل المهندس، معجم المصطلحات العربية في اللغة و الادب، ط 2، مكتبة لبنان، بيروت، 1984، ص 262.
22. بئيره:
- 1- فايزل نيزامه ددين، ئەستيزه گەشە (كوردى - عەرەبى)، ج 3، دەزگەھى ئاراس، ههوليز، 2003، ل 518.
- 2- بەدران ئەمحمد حەيب، فەرھەنگى زاراوھ گەملى راگەياندن و کارگيزى و قوتابخانەى، ج 1، كورى زانبارى كوردستان، ههوليز، 2003، ل 87.
- 3- محمداىن دوسكى، قاموس سئيريز (كردى- عربى)، ط 1، دار سبيريز للطباعة والنشر، دھوك، 2009، ص 425.
23. عامر رضا، سيمياء العنوان في شعر هدى ميقاتي، مجلة الواحات للبحوث و الدراسات- جامعة غرداية، المجلد 7، ع 2، 2014، ص 91.
24. <http://www.elwihat.univ-ghardaia.dz>
25. جميل حمداوي (د.)، سيميوطيقا و العنونة، مجلة عالم الفكر، تصدر عن المجلس الوطني للثقافة والفنون والآداب - دولة الكويت، مجلد 25، ع 3، 1997، ص 106.
26. هه مان ژيئدر و هه مان لا پەر.
27. عبدالحق بلعابد، عتبات (جيرار جينيت من النص الى المناس)، تقديم: د.سعيد يقطين، ط 1، منشورات الاختلاف- الجزائر، دار العربية للعلوم ناشرون - بيروت، 2008، ص 67.
28. خالد حسين حسين (د.)، في نظرية العنوان (مغامرة تأويلية في شؤون العتبة النصية)، ط 1، التكوين للتأليف والترجمة والنشر، دمشق، 2007، ص 78.
29. هه مان ژيئدر، ل 19.
30. عبدالحق بلعابد، عتبات (جيرار جينيت من النص الى المناس)، ص 68.
31. شعيب حليني، هوية العلامات في العتبات و بناء التأويل، ط 1، رؤية للنشر و التوزيع، مصر، 2015، ص 10.
32. ولات محمد، دلالات النص الآخر في عالم جبر ابراهيم جبرا الروائي، ط 1، منشورات الهيئة العامة السورية للكتاب، وزارة الثقافة- دمشق، 2007، ص 159.
33. د.الطيب بودربالة، قراءة في كتاب سيمياء العنوان للدكتور بسام قطوس، ملتقى الوطني الثاني (السيمياء والنص الادبي)، ص 25
34. عبدالمك مرتاض، تحليل الخطاب السردى، معالجة تفكيكية سيميائية مركبة لرواية (زقاق المدق)، ط 1، ديوان المطبوعات الجامعية بن عكنون، الجزائر، 1995، ص 277.
35. نيمان الماضي، العنوان في شعر عبدالقادر الجنابي (حياة ما بعد الياض نموذجاً)، مجلة الايلاف، الموقع: www.elaph.com، 2016-6-12
36. نزار سلمان كاهر ثورمانى، نافونيشان وهكو ناسناما تيكستى هوزانين "محسن قوجان" مى وهكو نمونه فه كولينهكا سيميوتيكى شلوفه كاربه- ج 1، ژ وهشانين مهتين، دھوك، 2009، ل 86.
37. محمد مفتاح، دينامية النص- تنظير و انجاز، ط 2، المركز الثقافي العربي، بيروت، 1990، ص 72.
38. بسام قطوس (د.)، سيمياء العنوان، ط 1، وزارة الثقافة، عمان-الأردن، 2001، ص 36.
39. يوسف الادريسي، عتبات النص في التراث العربي والخطاب النقدي المعاصر، ط 1، البار العربية للعلوم ناشرون، بيروت، 2015، ص 62.
40. (40) عامر رضا، سيمياء العنوان في شعر هدى ميقاتي، مجلة الواحات للبحوث و الدراسات، المجلد 7، ع 2، 2014، ص 90 <http://www.wahat.univ.ghardaia.dz>
41. عبدالفتاح الحمصري، عتبات النص البنية والدلالة، ط 1، شركة الرابطة، دار البيضاء-المغرب، 1996، ص 18.
42. عبدالقادر رحيم، علم العنونة، ط 1، دار التكوين للتأليف و الترجمة والنشر، دمشق-سوريا، 2010، ص 46.
43. هه مان ژيئدر، ص 47.
44. مسكين حسنية، شعرية العنوان في شعر الجزائري المعاصر، اطروحة دكتوراه، كلية الآداب واللغات والفنون، قسم اللغة العربية و آدابها، جامعة وهران- السانبا، الجزائر، 2013-2014، ص 35. وةطرتية ذ محمد لطفي اليوسفي، لحظة المكاشفة الشعرية و الاطلالة على مدار الرعب، ط 1، البار التونسية للنشر، تونس، 1992، ص 18.
45. د.سوسن البياتي، عتبات الكتابة، بحث في مدونة محمد صابر عبيد النقدية، ط 1، دار غيداء للنشر والتوزيع، عمان، 2014، ص 27.
46. محمد بوعزة، من النص الى العنوان، مجلة العلامات في النقد، مجلد 53، ع 15، ذو القعدة 1425هـ، ديسمبر 2005، ص 416.

47. محمود الهيبي(د.)، براعة الاستهلال في صناعة العنوان، مجلة(الموقف الادبي)، مجلة أدبية شهرية تصدر عن اتحاد كتاب العرب، دمشق، ع313، 1997، ص41-42.
83. ههمان ژیدەر، ل36.
84. ههمان ژیدەر، ل39.
48. عبدالواسع الحميري، الخطاب والنص، ص
85. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
49. محسن ئوسان، ئىستراتىژيا نافىنشانى وهك كودهكى سىمىؤلوزى، پىداچوونەك ب هەفكىشا نافىنشان و جوگرافيا تىكستىدا، گوڤارا مەتەن، خۇلا، ژ210، چريا ئىككى 2012، ل148.
86. ههمان ژیدەر، ل44.
87. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
50. عبدالقادر رحيم، علم العنونة، ص52.
51. بۆ وهگرىتا زیدەر زانباريان لئۆر هەر ئەركەكى، بئیره ئەفان ژیدەر: عبدالحق بلعابد، عتبات جبرار جىنىت من النص الى المناس)، ص78-د. محمود اهيبي، براعة الاستهلال في صناعة العنوان، ص42.
52. ئىساعىل سلىيان هاجانى، مەيدانا كوچكان، ج1، ئىكەتيا نىسەرەين كورد، دهوك، 2008.
53. ههمان ژیدەر، ل12.
54. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
55. ههمان ژیدەر، ل13.
56. ههمان ژیدەر، ل14.
57. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
58. ههمان ژیدەر، ل15.
59. ههمان ژیدەر، ل16.
60. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
61. حسين ئوسان ئەبدورهجان، تەكنىكا فەگىزانى دكور تەچىروكن (مەيدانا كوچكان) يا (ئىساعىل هاجانى)دا، گوڤارا روگهه، گوڤارهكا وهرزىيه، پوینتە دەتە فەكولین و وهگرىزانين مروفايقى و زانستى، زانكوييا زاخو دەرئىخيت، ژ1، هافىنا 2011، ل20.
62. ئىساعىل سلىيان هاجانى، مەيدانا كوچكان، ل19.
63. ههمان ژیدەر، ل20.
64. ههمان ژیدەر، ل21.
65. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
66. ههمان ژیدەر، ل22.
67. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
68. ههمان ژیدەر، ل23.
69. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
70. ههمان ژیدەر، ل24.
71. ههمان ژیدەر، ل25.
72. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
73. ههمان ژیدەر، ل26.
74. ههمان ژیدەر، ل29.
75. ههمان ژیدەر، ل30.
76. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
77. ههمان ژیدەر، ل31.
78. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
79. ههمان ژیدەر، ل32.
80. ههمان ژیدەر، ههمان لاپەر.
81. ههمان ژیدەر و ههمان لاپەر.
82. ههمان ژیدەر، ل35.